

SREDNJE ŠKOLE NA ISPITU ZRELOSTI

FOTOGRAFIJE: M. MILENKOVIC

U ovom trenutku, mnogo je novina koje se “krčkaju” na polju srpskog obrazovnog sistema. Poslednjih nedelja aktuelno je pitanje reforme gimnazijskog obrazovanja. Nakon godina uređivanja sistema osnovnih škola i fakulteta, početka reforme srednjih stručnih škola, konačno su na red došle i gimnazije. Do sada su bile zapostavljene, priznaju nadležni, najviše zbog toga što su strane donacije namenjene obrazovanju mahom išle u korist stručnih škola. Kako će izgledati nova gimnazija, još nije sasvim poznato. Ipak, obrisi novog sistema već su isplanirani, a to je ono sa čime vas upoznajemo u ovom broju “Obrazovanja za XXI vek”. Glavna novost je to da će, ako

sve bude išlo po planu, u srednje i osnovne škole biti vraćene velika i mala matura, a budući gimnazijalci dobiće ono što su do sada mogli da vide samo u američkim filmovima: sami će birati predmete koje će učiti. Pored toga, u kratkim crtama vam predstavljamo i ono što je do sada urađeno na planu reforme srednjih stručnih škola i upoznajemo vas sa onim malobrojnim delom civilnog sektora koji se bavi reformom i unapređenjem obrazovanja. Posle godina tavorjenja i nerazumevanja, oni se mogu pohvaliti da prvi put imaju kvalitetnu saradnju sa državnim institucijama zaduženim za ovu oblast. ×

**INTERVJU: BOGOLJUB LAZAREVIĆ,
POMOĆNIK MINISTRA PROSVETE**

Studije su izlaz

“Imamo paradoksalnu situaciju da svi učenici srednjoškolske populacije mogu da upišu gotovo svaki fakultet, priznaćete da obrazovanje koje se stiče u srednjim školama nije isto”

MINISTARSTVO PROSVETE NAJAVILO je niz reformi koje bi trebalo da budu realizovane u naredne dve godine. Jedna od njih odnosi se na to da će sadašnji sedmci na kraju osmog razreda, umesto kvalifikacionog ispita, polagati malu maturu što će im biti karta za dalje školovanje. Ako se planirane reforme ostvare, a prvi koraci su već napravljeni, školstvo u Srbiji izgledaće znatno drugačije nego danas. “Naši učenici znaju dosta činjenica, ali to znanje ima odliku fotografskog, tačnije faktografskog pamćenja. Bitno je da znanje bude primenjivije”, kaže u razgovoru za “Vreme” Bogoljub Lazarević, pomoćnik ministra prosvete. Prema njegovim rečima, promene čekaju i gimnazije i stručne škole jer dužina studiranja na našim fakultetima opominje, a deo rešenja za taj problem leži i u prethodnom obrazovanju.

“VREME”: Najavili ste da će od juna 2011. daci nakon osmog razreda osnovne škole polagati završni ispit. Prema onome što sada znate, kako će taj ispit izgledati?

BOGOLJUB LAZAREVIĆ: Prema iskustvima iz ostalih obrazovnih sistema, u konačnoj verziji završnog ispita trebalo bi da se proveravaju nastavni sadržaji srpskog, odnosno maternjeg jezika, matematike i stranog jezika. Više neće biti kvalifikacionog ispita, nego će se učenici upisivati u srednje škole na osnovu rezultata koje pokažu na ovom testiranju. Na taj način ćemo dodatno proveravati kvalitet i vrednost osnovnog obrazovanja, što nam je važno upravo zbog pokazatelja koje smo imali na prethodnim PISA testiranjima. Naši učenici vrlo često znaju odgovor na određeno pitanje, ali kada se ona postave tako da se traži primena u praksi, ne snalaze se. Što se tiče samog završnog ispita, u toku je formiranje komisije, koja će osmisliti detaljan plan i program. Dok se ona ne bude sastala i odredila način na koji će raditi i koji će biti tačan pravac, ne mogu da kažem ništa detaljnije.

Da li je poznato ko će činiti tu komisiju i kada će se iznaći konkretna rešenja?

Struktura komisije će biti takva da će tu biti pre svega stručnjaci iz ove oblasti, kako akademski tako i iz prakse i, naravno, zaposleni u stručnim institucijama kao što su Zavod za vrednovanje kvaliteta i vaspitanja, Zavod za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja, Pedagoški i Institut za psihologiju, kao i ljudi iz Ministarstva prosvete. To je struktura sastava komisije, ali imena još ne znamo.

Kada su rokovi u pitanju, mi ćemo već u junu 2011. imati završni ispit. Vreme od godinu i po dana, koliko nam je ostalo, uopšte nije dugo. Potrebno je ispit oblikovati sadržajno, ali i isprobati ga da se učenici obaveste i pripreme. Potrudićemo se da što pre damo smernice.

Cilj je, kako ste kazali, da znanje bude primenjivo. Koliko to zavisi ne samo od programa već i od nastavnog kadra?

Zaista treba istaći da učenici naših osnovnih škola poseduju kvantitativno znanje na visokom nivou. A mnogo toga je na pedagozima, metodičarima i nastavnicima. Upravo na tome i radimo. Hoćemo da profesionalno usavršavanje nastavnika u školama okrenemo ka metodičkim i pedagoškim veštinama, jer naši nastavnici na bazičnom obrazovanju stiču zaista značajnu stručnost, ali očigledno ne dobijaju dovoljno pedagoškog i metodičkog obrazovanja. I tu je odgovor na pitanje zašto nam funkcionalno znanje kod učenika nije na dovoljno visokom nivou. Način na koji ga nastavnici prenose jeste nešto čime se mi danas bavimo, a završni ispit je jedna karika u lancu koja će dati odgovor na pitanje – na koji način i kojim putem u toku školovanja učenici treba da se vode kako bi ono bilo upotrebljivo.

Njavili ste i promene nastavnih programa gimnazija. U čemu će se one sastojati?

Moram da kažem da su nastavni programi

>>U JUNU 2011. IMAĆEMO PRVU GENERACIJU KOJA ĆE POLAGATI ZAVRŠNI ISPIT. VREME OD GODINU I PO DANA, KOLIKO NAM JE OSTALO, UOPŠTE NIJE DUGO

–BOGOLJUB LAZAREVIĆ

gimnazija bili zapostavljeni. U poslednjih sedam-osam godina ulagano je mnogo više u stručno obrazovanje. To je verovatno posledica mnogo većeg priliva donacija koje su usmerene na stručno obrazovanje. Srećom, sada se situacija ipak menja, jer opšte obrazovanje svuda u svetu doživljava ekspanziju. Zašto? Mi imamo jednu novu situaciju gde poslodavci pored usko stručnih traže i društveno-socijalne veštine koje su bliže opštem obrazovanju. To je jedna stvar.

E sada, druga stvar je prohodnost ka akademskim studijama. U novom Zakonu imamo sistem takozvane opšte mature. Ona, prema tom zakonu, vodi direktno ka akademskim studijama. A znamo da veliki broj srednjoškolske populacije upisuje studije. Procenat upisanih studenata u znatnoj meri ide u korist stručnih škola, jer je i mnogo veći broj srednjoškolaca koji se školuju u srednjim stručnim školama.

Zašto je to problem? I da li je reč o nekoj našoj specifičnosti?

Imamo oko 21 odsto učenika u gimnazijama, tri do četiri odsto u umetničkim

školama i dve trećine školske populacije u stručnim školama.

U zemljama u okruženju broj učenika u gimnazijama je između 30 i 40 odsto. Imamo zaista ozbiljan zadatak da povećamo broj učenika u opštem obrazovanju, a to pokušavamo upravo reformom gimnazija.

Imali smo prošle nedelje sastanak sa Zajednicom gimnazija Srbije, koja je jedan od predlagača reforme. Urađen je koncept reforme u Zavodu za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja, ali za sada samo plan, ne i program. On će verovatno biti osnova za reformu. Prema planu, trebalo bi da imamo školske 2011/12. nove programe u prvom razredu. Predviđeno je da prva godina bude opšta, a da se nakon toga sistemom izbornih predmeta učenici polako usmeravaju ka dve opcije – jedno su humanističke, društvene nauke, a drugo prirodno-matematičke. Sistem izbornih predmeta je zastupljen svuda u svetu i, u krajnjoj liniji, vodi učenike ka akademskim studijama.

Danas imamo paradoksalnu situaciju da svi učenici srednjoškolske populacije mogu

da upišu gotovo svaki fakultet. A priznaćete da obrazovanje koje se stiče u srednjim školama nije isto. Buduće generacije će posle gimnazije polagati opštu maturu i to će biti ulaznica za fakultet. Oni koji završe srednju stručnu školu polagaće stručnu maturu koja im neće davati direktnu prohodnost na fakultet.

Šta je, dakle, tim učenicima na raspolaganju? Jer čini nam se da je nemoguće da svi koji završe stručne škole odmah dobiju posao.

Oni će završavati četvorogodišnje stručno obrazovanje takozvanom stručnom maturom, a trogodišnje završnim ispitom. Prema zamišljenom konceptu, svi učenici koji završavaju srednje stručne škole imaju mogućnost da polažu paralelno i opštu maturu. Dakle, nećemo uskratiti pravo učenicima da studiraju, ali će oni morati da naprave dodatan napor da se pripreme za opštu maturu. Pomenuću model Slovenije, koja nam je bliska po sistemu obrazovanja. Tamo se učenici stručnih škola, ako to žele, za opštu maturu pripremaju tokom četvrte godine.

Kada pričamo o svetu rada, naš sistem obrazovanja mora da odgovori na pitanje da li učenik koji završi stručnu školu može sutra da počne da radi, što nije bio slučaj do sada.

Drugo, istina je da danas naša privreda ne može da zaposli generaciju učenika koji završavaju srednje škole. Tim učenicima, koji ne mogu da se zaposle, moramo omogućiti prohodnost ka fakultetu, ali tako da im ta prohodnost ne bude samo alibi, odnosno izlaz, već da oni u srednjoj školi steknu kvalitetno obrazovanje koje će im pomoći da lakše završe fakultet.

Stručne škole su poslednjih godina i imale najveće reforme. Probalo se i sa oglednim profilima. Koliko su ispunili očekivanja i šta će se dalje raditi na tom planu?

Ogledni profili su rađeni isključivo na zahtev pre svega poslodavaca, a zatim ispitivanjem tržišta rada. Poslodavci su nezadovoljni klasičnim obrazovanjem u stručnim školama.

Kazali su nam koje to veštine, kompetencije i znanja učenici treba da ponesu kada završe srednju školu da bi odmah mogli da se uključe u svet rada. Dakle, koncepcija oglednih profila bazirana je na realnim potrebama tržišta rada. I mi zaista imamo odlične rezultate kada su oni u pitanju. Poslodavci kod kojih se zapošljavaju veoma su zadovoljni. Uzmite primer dece koja rade praksu u bankama. Oni zamenjuju svoje kolege bez ikakvih problema, zato što u školi imaju virtuelnu banku koja simulira čitav proces.

Verovatno ćemo za sledeću školsku godinu uvesti nekoliko oglednih obrazovnih profila u redovan sistem školovanja. I oni se odnose na oblast poljoprivrede, proizvodnje i prerade hrane, gde je veoma velik procenat upošljivosti učenika, kako se do sada pokazalo. Sistem stručnog obrazovanja za državu je uvek skuplji jer imate praksu, nabavljate posebnu opremu, angažuje se veći broj nastavnika. Nažalost, ono je skuplje za državu, ali se vrlo često ne vraća državi tempom kako bi to trebalo, što bi bio slučaj da se učenici zapošljavaju odmah nakon srednje škole, što kod nas nije slučaj.

S druge strane, naša privreda, odnosno ekonomija, nije dovoljno jaka da zaposli onoliko učenika koliko završi stručne škole. I učenici moraju tražiti izlaz u studijama, kako strukovnim tako i akademskim. ×

JELENA JORGAČEVIĆ

REFORMA GIMNAZIJA

Konačno na redu

Za sada je u planu ukidanje kvalifikacionog ispita za srednje škole i uvođenje male mature za osnovce, ukidanje prijemnih ispita za fakultete, na mesto kojih će doći velika matura i uvođenje većeg broja izbornih predmeta za gimnazijalce, što treba da bude priprema za fakultete

AKO JE REFORMA školstva, koja u Srbiji traje gotovo čitavu deceniju sa vrlo promenljivim uspehom, tokom tih deset godina imala ikakvu konstantu, onda je to uredno zaobilazeno: promena u gimnazijskom sistemu. Osnovno školstvo i fakulteti uveliko su zakoračili u promene, a stručne srednje škole već šest godina sprovode eksperimentalne programe. Hroničnom zapostavljanju gimnazija u procesu modernizacije školstva izgleda da je konačno došao kraj. Prema najavama iz Ministarstva prosvete i drugih nadležnih institucija, reforma gimnazijskog obrazovanja treba da bude završena najkasnije do septembra 2011. godine.

Kako "Vreme" saznaje u Ministarstvu prosvete i u Zajednici gimnazija Srbije, predlog novog nastavnog plana i programa za gimnazije je sačinjen, ali to ne znači da će biti usvojen u trenutnom obliku. Ono što je za sada u planu jeste ukidanje kvalifikacionog ispita za srednje škole i uvođenje male mature za osnovce, ukidanje prijemnih ispita za fakultete, na mesto kojih će doći velika matura i uvođenje većeg broja izbornih predmeta za gimnazijalce, što treba da bude priprema za fakultete. Dakle, učenici će se u srednju školu upisivati na osnovu uspeha iz osnovne škole i rezultata postignutih na završnom ispitu, a na isti način biće organizovan i upis na fakultete.

Kada je reč o maloj maturi, za sada je poznato da će, osim maternjeg jezika i matematike, osmaci polagati i druge predmete, ali još nije poznato koje. Komisija koju će činiti ljudi iz relevantnih institucija tek treba da precizira detalje polaganja male mature, a za sada se zna da će čitav posao biti gotov do 1. septembra.

Predlog plana napravila je komisija koju čine predstavnici Zavoda za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja, Nacionalnog prosvetnog saveta, Zajednice gimnazija Srbije, sindikata prosvetnih radnika i Ministarstva prosvete. Predlog je završen i trenutno se nalazi na razmatranju u Ministarstvu prosvete, koje treba da izvrši korekcije i usklađivanje sa Zakonom o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja, koji je stupio na snagu u septembru prošle godine. U Ministarstvu kažu da će ovaj predlog biti osnova za dalju reformu, a da je njena suština povećanje prohodnosti ka akademskim studijama i povećanje broja učenika koji se odlučuju za srednje gimnazijsko školovanje. Tek jedna petina srednjoškolaca u Srbiji, njih 75.000, pohađa gimnazije, dok, na primer, u Sloveniji, od ukupnog

Izborni predmeti

DRUŠTVENO-JEZIČKI SMER

Prvi strani jezik (III i IV godina)
Drugi strani jezik (III i IV)
Treći strani jezik (III i IV)
Istorija (III i IV)
Istorija civilizacije (IV)
Filozofija (IV)
Filozofija – etika (IV)
Filozofija prirodnih nauka (IV)
Pedagogija (III)
Sociologija (IV)
Sociologija religije (III)
Veronauka (IV)
Građansko vaspitanje (III)
Modeli i baze podataka (III i IV)

PRIRODNO-MATEMATIČKI SMER

Biologija (III i IV godina)
Fizika (III i IV)
Hemija (III i IV)
Diskretna matematika (IV)
Numerička matematika (IV)
Nacrtna geometrija (III)
Astronomija (IV)
Filozofija prirodnih nauka (IV)
Programiranje i programski jezici (III)
Operativni sistemi i računarske mreže (IV)
Modeli i baze podataka (III i IV)
Sociologija (IV)
Veronauka (IV)
Građansko vaspitanje (III)

broja srednjoškolaca, gimnazijalci čine 40 odsto. Popularizacija gimnazija je, po mišljenju kreatora Predloga, važna jer se tako povećava broj učenika koji će nastaviti školovanje.

Kako za "Vreme" objašnjava dr Radivoje Stojković, predsednik Zajednice gimnazija Srbije, ove godine osnovnu školu završava poslednja generacija koja se školovala po starom sistemu, što znači da naredne godine imamo prvu generaciju svršenih osnovaca koja je od početka do kraja školovana po novom sistemu: "I u osnovnim školama i na fakultetima već imate izborne predmete. Gimnazija mora da ostane opšteobrazovna institucija, ali fiksnu strukturu predmeta moramo učiniti fleksibilnijom. S jedne strane, to đacima daje osećaj odgovornosti za sopstvenu odluku i izbor, a s druge, povećava njihovu zainteresovanost za građivo, budući da uče ono što su sami odabrali."

Stojković kaže da je prema trenutnom predlogu, ideja da prvi razred gimnazije bude isti za sve. Na drugoj godini, učenici bi se odlučivali za jedan od dva smera: društveno-jezički ili prirodno-matematički. Na trećoj i četvrtoj godini sami bi birali predmete, a trenutno je u planu da izbornih predmeta bude do 30 odsto: "Kako će to izgledati u konačnom obliku, još ne znamo, ali teško da će izborni predmeti biti isključeni iz važećeg predloga, jer učenici trećeg, a naročito četvrtog razreda gimnazije u tim godinama polako iskoračuju iz škole, a ovakav sistem je važan za njihovo dalje planiranje karijere."

Iako će učenicima koji se u drugoj godini opredele za jedan od dva smera biti ponuđeni izborni predmeti prevashodno u okviru svakog od ta dva smera, ostavljena je mogućnost

da u četvrtoj godini odaberu i predmete sa onog drugog. "Često se dešava da učenici društveno-jezičkog smera odluče da studiraju, na primer, farmaciju. Taj izbor je sasvim legitiman, ali, zašto bi se ta deca mučila i plaćala pripreme časove, ako im damo mogućnost da u okviru redovnog školovanja pojačaju broj časova fizike ili hemije", kaže Stojković.

Još jedna bitna izmena je smanjenje ukupnog nedeljnog fonda časova, koji sada iznosi 31 ili 32 časa nedeljno. Njihov broj će biti smanjen na 30, ali ne tako što će neki predmeti biti izbačeni, već tako što će njihov fond časova biti korigovan. Osim toga, velike promene pretrpeće časovi informatike. Za sada se nastava ovog predmeta odvija u takozvanim blokovima, pa je, umesto toga, predviđeno da ona bude uključena u redovnu nastavu. Informatiku će učiti učenici na oba smera, s tim što će oni na prirodno-matematičkom imati veći broj časova i nešto ozbiljniji program.

Posebnu priču u sklopu reformi ne samo gimnazijskog već uopšte srednjeg obrazovanja čini povratak velike mature. "Cilj nam je da maturalnom ispitu povratimo ono dostojanstvo i značaj kakav je nekada imao. Danas je matura formalnost, ne boduje se, već služi samo kao dokaz da je neko završio gimnaziju", kaže Radivoje Stojković. Prema njegovim rečima, taj ispit bi morao da bude eksternog karaktera: "Ako hoćemo da povratimo dostojanstvo i ozbiljnost mature, onda ona mora da bude eksterna. To znači da će svi srednjoškolci polagati u isto vreme, na istom mestu, pred nepoznatim profesorima." Gimnazijalci bi trebalo da polažu opštu, a učenici stručnih škola stručnu maturu. Međutim, oni iz stručnih škola time neće biti uskraćeni za

Prvi razred gimnazije

PREDMET	NEDELJNI FOND ČASOVA
Srpski jezik i književnost	4
Prvi strani jezik	3
Drugi strani jezik	2
Latinski jezik	2
Istorija	2
Geografija	2
Biologija	2
Matematika	5
Fizika	2
Hemija	2
Primena računara	2
Muzička kultura	1
Likovna kultura	1
Fizičko vaspitanje	2

mogućnost odlaska na studije, jer je i za njih predviđena opcija polaganja opšte mature, u slučaju da žele da studiraju. Želja autora Predloga reforme jeste da maturalni ispit zameni prijemne ispite za fakultete, sa izuzetkom umetničkih, gde prijem zavisi od veština i talenata kojima se srednje obrazovanje ne bavi. Stojković kaže da je na ovom planu potrebna saradnja sa akademskom zajednicom, ali i sa osnovnim školama, zbog male mature, koja će poslužiti umesto kvalifikacionih ispita za srednje škole: "Svaki ozbiljan ispit mora da pokaže nivo i kvalitet znanja. Kvalifikacioni ispit, ovakav kakav je sada, to ne pokazuje. Zadataci i pitanja moraju da budu nepoznati, a ne kao sada, iz zbirke za pripremu, koje učenici pređu tri-četiri puta, a onda na ispitu samo ispisuju napamet naučena rešenja. Vrlo je važno da zadaci ne budu isti, već slični, jer đak mora sam da dođe do rešenja i da pokaže da je u procesu usvajanja građiva 'duboko zao-rao'", kaže Stojković.

Osim ovih promena, koje su planirane za prvi talas reformi gimnazija, Stojković pominje još neke, do kojih će doći kasnije. Ono čemu će reformatori težiti, nakon prvih, suštinskih izmena, jeste da gimnazije pređu na jednosmerni rad. "Time će biti obezbeđen pun obrazovno-vaspitanjski kapacitet škole, jer će biti ostavljeno više vremena i prostora da škole ponude đacima i vannastavne aktivnosti." Naravno, ove novine moraće da sačekaju srećnija vremena, jer je glavni razlog za dvosmerni rad škola manjak prostora i druge tehničke prepreke.

JOVANA GLIGORIJEVIĆ

REFORMA STRUČNIH ŠKOLA

Kako izbeći sudar na tržištu rada

Jedan od pokazatelja da stvari idu dobrim tokom jeste podatak da se 70 do 80 odsto maturanata poljoprivrednih škola zaposlilo tri meseca nakon što su dobili diplomu

PROMENE PO FAZAMA: Pravno-poslovna škola, Beograd

REFORMA SREDNJIH STRUČNIH škola počela je pre skoro sedam godina. Za to vreme, u njih je uloženo više od 20 miliona evra, promenjeni su stari nastavni programi, uvedeni su ogledni profili koji su realizovani u više od 550 odeljenja, a ostvarena su i partnerstva sa srodnim školama u inostranstvu. Takođe, opremljenost škola i obučenosť nastavnog kadra su na višem nivou nego ranije.

Promena stručnog obrazovanja, kako stoji u strategiji Ministarstva prosvete, trebalo bi da stvori obučenu radnu snagu koja će nakon izlaska iz školske klupe moći brzo da se uključi u radne tokove. Brzina prilagođavanja stalnim promenama na tržištu i (ne)posedovanje praktičnih znanja bili su slaba tačka stručnog obrazovanja u Srbiji. Iako ni sada nije sve potaman i neke škole ne uspevaju dovoljno brzo da prate zahteve tržišta, a sistem ne može da uposlí sve srednjoškólce ma koliko oni bili obučeni, ipak je uočljiv povoljan pomak.

Dosadašnjom reformom obuhvaćeno je oko 150 srednjih škola, dok njihov ukupan broj u Srbiji iznosi blizu 500, što znači da je obavljena jedna trećina posla.

Projekat reforme stručnih škola odvija se u fazama, od kojih su do danas realizovane tri. Trenutno je u toku četvrta, pod nazivom "modernizacija sistema stručnog obrazovanja i obuke", koja je započeta 2009. godine i trajeće 30 meseci. U ovom, četvrtom delu reforme planirano je da školske 2011/2012. pojedini ogledni profili budu uvedeni u redovan sistem. Tome će prethoditi obuka za nastavnike i nabavka neophodne opreme, za one škole koje do sada nisu bile uključene u program reforme. Važno je napomenuti da škole koje žele da uvedu ogledni program moraju da ga zamene nekim već postojećim jer on ne podrazumeva otvaranje novog odeljenja.

Do sada se ogledni profili realizuju u oko 100 srednjih škola. Jedan od pokazatelja da stvari idu dobrim tokom jeste podatak da se 70 do 80 odsto maturanata poljoprivrednih škola zaposlilo tri meseca nakon što su dobili diplomu.

Princip po kome se radi u ovakvim odeljenjima glasi "više prakse i manje teorije" (u četvorogodišnjim profilima, 60 odsto vremena "odlazi" na praktičnu nastavu, a 40 odsto na

teorijska predavanja). Insistira se na takozvanim "biroima za učenje" gde se verno simulira proces poslovanja, a kabineti treba da budu organizovani nalik na poslovni prostor gde će učenici jednog dana raditi.

Na primer, učenici pojedinih profila u ekonomskim školama imaju mogućnost da, osim na praksi, iskustvo stiču i u virtuelnim bankama. Pojedine stručne škole u oblasti ekonomije, prava i administracije učestvovala su u projektu umrežavanja škola u kojima su osnovana virtuelna preduzeća (trenutno u Srbiji ima oko 150 virtuelnih preduzeća). To je zahtevalo niz obuka i za nastavnički kadar tako da je polovina od ukupne pomoći koju Evropska unija daje, kroz CARDS program za reformu srednjih škola, namenjena za treninge profesora i rukovodilaca.

Uz to, teži se povezivanju stručnih škola sa srodnim školama u inostranstvu. U sektoru turizma uspostavljena je saradnja sa školama u Austriji, ekonomske škole su se povezale sa kolegama iz Nemačke. Profesori turističkih škola imaju kontakte sa svojim kolegama u većini država Jugoistočne Evrope, a povezivanjem ekonomskih škola biće omogućeno čitavim razredima iz Srbije da posete i vide kako stvari funkcionišu u srednjim ekonomskim školama u Nemačkoj.

No, jedan od važnijih ciljeva ove reforme jeste usaglašavanje obrazovnih profila sa potrebama tržišta rada. Iako se ide u tom pravcu, direktor Nacionalne službe za zapošljavanje Vladimir Ilić smatra da se u školama u unutrašnjosti obrazuje kadar za koji se zna da neće moći da se zaposli. U izjavi za medije, on je objasnio da se u gradovima poput Leskovca, Šapca i Sremske Mitrovice, gde su pojedine fabrike zatvorene godinama, učenici obrazuju za isti profil kao i u vreme najveće ekspanzije tih fabrika. "Zato smo došli u situaciju da se na tržištu rada 'sudaraju' oni koji su u tim preduzećima ostali bez posla i novi nezaposleni, koji su tek završili školu", kazao je Ilić pre oko mesec dana.

Četvrta faza reforme završava se za dve i po godine. Do tada će, ako promene u celokupnom školstvu budu išle predviđenim tokom, učenici koji završe četvorogodišnju srednju školu polagati stručnu maturu koja im neće davati direktnu prohodnost na fakultete. Ali, ako sve bude kako je predviđeno, biće dovoljno obučeni da odmah počnu da rade, što do sada i nije bio tako čest slučaj.

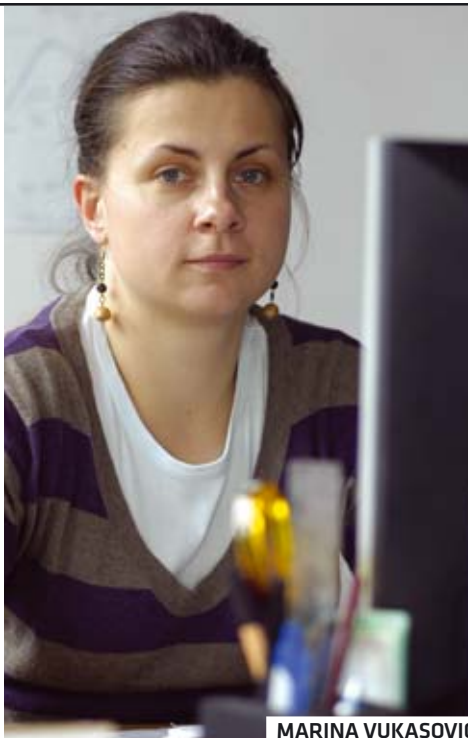
J. JORGAČEVIĆ

Oni znaju znanje

Posle promena u Srbiji 2000. godine javila se potreba da se fokus usmeri na obrazovanje uopšte i na istraživanje o tome kako se obrazovanje razvija i koja je njegova uloga u našem društvu

ANEGDOTE O "EKSPERTIMA" koji smatraju da su tašna i mašna dovoljne da bi nešto "analizirali", a potom je Srbija trebalo da njihovo mišljenje smatra merodavnim, nisu bile izmišljotina. U slučaju "eksperata za obrazovanje" tašna i mašna imale su elektronski oblik i sastojale su se od sajta na kome se kao opcija za kontakt nije navodio čak ni mobilni telefon "eksperta", već samo mejl. Iza takvih NVO-a ostali su samo neposećeni sajtovi i izveštaji donatorima u kojima se kao razlog neuspeha misije navodilo da Srbija ne želi reformu obrazovanja. Da to nije tako i da srpska javnost hoće da sasluša mišljenje NVO-a dokazuje Centar za obrazovne politike (COP) iz Beograda, koji je upravo proslavio treću godišnjicu rada. Razlog uspeha COP-a leži u tome što u njemu rade oni koji stvarno nešto znaju o obrazovanju, pa njihovi projekti imaju smisla, a eksperti Centra uvek su spremni da se odazovu pozivima novinara. Prema rečima Bojana Komnenovića, jednog od osnivača COP-a, on je proistekao iz Alternativne akademske obrazovne mreže (AAOM).

"AAOM je bio pre svega usmeren na praktično delovanje, a posle promena u Srbiji 2000. godine javila se potreba da se fokus sa visokog obrazovanja preusmeri na obrazovanje uopšte i na istraživanje o tome kako se obrazovanje razvija i koja je njegova uloga u našem društvu. Struktura AAOM-a nije bila prilagođena za takve delatnosti i zato je u okviru njega osnovan COP, koji je ubrzo postao i samostalan. U regionu u to doba nije postojala organizacija koja bi se bavila obrazovnom politikom, ali smo uspostavili kontakt sa organizacijama u Norveškoj, Portugalu i Nemačkoj. Po modelu tih centara formirana je i unutrašnja struktura COP-a koja je prilagođena našim prilikama. U to doba kod nas su se proučavale obrazovna pedagogija i psihologija, ali ne i obrazovne politike, pa obrazovanje nije posmatrano kao deo šire društvene stvarnosti. Zato je naš cilj bio da

MARINA VUKASOVIĆ

se u društvu stvori svest o postojanju obrazovnih politika."

Centar danas ima dvadesetak saradnika u Srbiji i još toliko u zemljama bivše Jugoslavije i Albaniji, a većina njih radi

na univerzitetima ili naučnim institutima i stoga probleme obrazovanja znaju iz prve ruke. Martina Vukasović, direktorka COP-a, kaže da je kvalitetan pristup u radu sa medijima neophodan jer gotovo nijedan medij nema novinara koji je zadužen da prati obrazovanje: "Obrazovanje se u medijima pojavljuje samo kada se dogodi neki skandal ili kada se pokažu loši rezultati. Kada nam se jave novinari, od nas očekuju jednostavna objašnjenja, a mi na to ne možemo da pristanemo, jer je to banalizacija. Mediji nisu krivi za to jer oni samo odslikavaju stav koji, nažalost, prevladava u našem društvu kada je reč o obrazovanju."

Posle stagnacije u periodu 2004–2008. godine, kada, uprkos pokušajima COP-a, nije bilo saradnje sa državnim organima, ona je danas redovna. Osnovna sredstva za

Aktivnosti

Od svog osnivanja, Centar za obrazovne politike (COP) uključen je u projekte Fonda za otvoreno društvo "Monitoring procesa evropeizacije društvenog, političkog, ekonomskog i pravnog prostora Srbije" i u projekat "Regionalno usaglašavanje kurikuluma – ka Evropskom prostoru visokog obrazovanja". Centar sprovodi i istraživanje "Inkluzivnost i efikasnost u visokom obrazovanju", čiji je cilj da se identifikuju podređene socijalne grupe u visokom obrazovanju, kao i projekte "Povezanost srednjeg i visokog obrazovanja – Model objedinjenog prijemnog ispita" i "Uslovi rada akademskog osoblja". Projekat "Finansiranje visokog obrazovanja" fokusiran je na Jugoistočnu Evropu. U saradnji sa Savetom Evrope i Evropskom agencijom za rekonstrukciju realizuju se projekti "Uzroci niske efikasnosti studiranja u Srbiji" i "Istraživanje stanja u institucijama visokog školstva u Srbiji". Od 2008. godine UNESCO je dodelio COP-u svoju katedru za razvoj i istraživanje obrazovanja. Nosilac katedre je prof. dr Srbijanka Turajlić.

rad COP-a obezbeđivao je Fond za otvoreno društvo, a projekte su podržavale i evropske i američke fondacije, kao i EU. Do sada nije bilo značajnijeg finansiranja iz srpskih državnih fondova.

U javnosti postoji shvatanje da reforma školstva u Srbiji treba odmah da pokaže rezultate. Martina Vukasović kaže da se rezultati reforme koja se sprovede u prvom razredu osnovne škole vide tek kada taj đak završi osnovnu školu, ali ističe da osim ove postoji još opasnija greška koju bismo mogli da učinimo: "Postoji shvatanje da kada jednom izvršimo reformu obrazovanja, sistem treba ostaviti na miru jer je konačno reformisan, ali to nije tako. Tajna svih uspešnih obrazovnih sistema je u tome što se oni stalno prilagođavaju promenama u društvu."

U svetlosti ove činjenice treba posmatrati i predlog Martine Vukasović da se u Srbiji razvije studijski program koji će obučavati kadrove za istraživanje i analiziranje obrazovanja sa multidisciplinarnim pristupom. Potreba za takvim stručnjacima postoji u čitavom regionu, a odgovarajućeg programa još uvek nigde nema i stoga bi za Srbiju bilo dobro da je neko ne pretekne jer bi se u tom slučaju kadrovi obučavali kod nas. ×

VLADAN STOŠIĆ

NASTAVNIČKE VEŠTINE

U BEOGRADU JE 26. i 27. januara održana dvodnevna konferencija ministara prosvete zemalja Zapadnog Balkana pod nazivom "Sposobnosti nastavnika u različitim demokratskim društvima – uporedni pregled razvoja u zemljama Zapadnog Balkana". Na konferenciji su učestvovali predstavnici Hrvatske, Crne Gore, Albanije, Makedonije, Slovenije, Bosne i Hercegovine, Švajcarske, UNICEF-a i drugih zemalja i organizacija. Konferenciju su organizovali Ministarstvo prosvete Srbije i Savet Evrope.

Ministar prosvete Žarko Obradović rekao je, otvarajući skup, da se uvođenjem Bolonjske deklaracije u obrazovni sistem Srbije nije bavilo kvalitetom obrazovanja nastavnika i ocenio da oni stižu odlično obrazovanje iz akademskih disciplina, ali ne i generičke sposobnosti neophodne za kvalitetan rad u školama.

Prema njegovim rečima, Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja, koji je nedavno usvojen, bavi se "transverzalnim kompetencijama" nastavnika, odnosno veštinama koje se odnose na prevenciju nasilja u školama, motivaciju učenika za učenje, izgradnju tolerancije, sprečavanje diskriminacije i drugo.

Direktorka Direkcije za obrazovanje i jezike Saveta Evrope (SE) Olof Olafsdotir izrazila

je zadovoljstvo što je inicijativa za održavanje konferencije potekla iz regiona, a ne iz SE-a. Ona je istakla da se transversalne kompetencije nastavnika mogu nazvati veštinama koje se pre svega odnose na osposobljavanje đaka da uče i primenjuju stečeno znanje. "Nastavnik matematike pored tog predmeta treba da prenosi i građanske vrednosti učenicima", kazala je Olafsdotir, i navela da je cilj konferencije doprinos boljoj saradnji u regionu uz poštovanje različitosti.

ĐACI ČUTE O NASILJU

Oko 80 odsto učenika prisustvovalo je tučama, a više od polovine zastrašivanju, pokazalo je prvo veliko istraživanje o prisutnosti nasilja, sprovedeno među učenicima deset srednjih škola u Beogradu, Novom Sadu, Velikoj Plani i Smederevskoj Palanci u okviru dvogodišnjeg projekta i kampanje "Srbija bez nasilja". Oko 77 odsto učenika nasilje ne bi smelo da prijavi zbog straha od osвете, dok više od 81 odsto njih očekuje zaštitu od škole. Istraživanje u kome je učestvovalo hiljadu srednjoškolaca obuhvatilo je i Veliku Planu i Smederevsku Palanku u kojima su neka ranija istraživanja pokazala porast nasilja. Ipak, fizička agresivnost najizraženija je u Beogradu, a najmanje prisutna u Novom Sadu.

O nasilju u okolini izveštava 20, dok o nasilju od strane drugih učenika govori oko 50 odsto đaka. Ocena 48,7 odsto ispitanika je da agresivnost nekih učenika ugrožava i njihovu bezbednost, a 34 odsto govori o postojanju grupa učenika koji terorishu. Samo 75 učenika smatra da je nasilnik bio kažnjen i

160 da je maltretirana osoba posle bila zaštićena. Lično iskustvo maltretiranja ima 105 srednjoškolaca. Rezultati istraživanja pokazuju da je prisutno i fizičko i verbalno nasilje od strane nastavnika, kao i da za većinu učenika ne postoji osoba kojoj bi poverili da trpe neki od vidova nasilja.

Veću fizičku agresivnost pokazuju učenici sa lošijim uspehom, dok su verbalnom sukobu skloniji bolji učenici koji su u većem procentu svesniji prisutnosti nasilja. Takođe, istraživanje pokazuje i velike distance kada je reč o odnosu prema nacionalnim manjinama, homoseksualcima ili osobama sa invaliditetom. Prema rečima autora projekta, iako su podaci poražavajući, rezultati su pokazali da postoji povećanje svesti o prisutnosti nasilja. Ipak, postoji spremnost mladih da sami pomognu osobi koja trpi nasilje (oko 68 odsto), kao i veliko poverenje u školu (81,8 odsto) da preduzme mere zaštite od nasilja.

KONKURS ZA BUDUĆE LIDERE

U DRUGI KRUG konkursa za buduće poslovne lidere "Koka-kola talenti", prošlo je 137 studenata koji su ispunili postavljene uslove konkursa i poslali validne prijave, saopštili su danas organizatori konkursa. Kandidati koji su ispunili uslove, u ponedeljak, 1. februara, polagali su test opštih sposobnosti u amfiteatru beogradskog mašinskog fakulteta. Nakon ove, slede još dve faze selekcije, procena kompetencija kroz pojedinačne i grupne vežbe i završni intervjui. Posle svih provera biće izabrano sedam najboljih studenata koji imaju potencijal i poseduju sve neophodne karakteristike da postanu vrhunski menadžeri u jednoj međunarodnoj kompaniji. Kako je saopštila kompanija Koka-kola, odabrani će učestvovati u obukama i treninzima koje kompanija organizuje, a uz to će dobiti i finansijsku podršku od 2000 evra po akademskoj godini do završetka studija. Pravo da konkurišu imali su studenti koji su ispunili uslov za upis treće godine studija fakulteta čiji je osnivač Republika Srbija, koji imaju prosek 8,5 ili veći, znaju engleski jezik i rad na računaru. Sve informacije o konkursu nalaze se na internet stani www.cchbc-talents.co.rs

VREME

Copyright © 1997–2005 Vreme

PDF izdanje razvili: Saša Marković i Ivan Hrašovec

obrada: Marjana Hrašovec